

SELMORDSTERRORISME – EN EKSTREM REAKTION PÅ ETNISK KONFLIKT OG EKSISTENTIEL TRUSSEL

■ MIKKEL W. KAAGAARD

INDLEDNING

I næsten 30 år har selvmordsterrorisme påkaldt sig opmærksomhed som en af de mest effektive og bemærkelsesværdige aktionsformer, som væbnede ikke-statslige aktører har til rådighed. Men først efter den 11. september 2001 begyndte forskere at interessere sig for selvmordsterrorisme som universelt fænomen. Og på trods af klare undtagelser, som De Tamilske Tigre, opfattes selvmordsterrorisme fortsat ofte som et rent muslimsk fænomen. Både i medier og forskerkredse. Formålet med denne artikel er at undersøge, hvorvidt der findes en grundlæggende og universel forklaring på fænomenet selvmordsterrorisme. En forklaring, som er dækkende, uanset hvor i verden angrebene udføres, og uanset hvem der udfører dem.¹

Artiklen vil ikke søge svar på individniveau, der kan forklare, hvorfor Hassan fra Hebron bliver selvmordsterrorist, når Muhammed fra Jenin ikke bliver det. I kraft af regeringers og efterretningstjenesters interesse for forklaringer på individniveau findes der allerede megen forskning på dette område. I stedet vil fokus være på forskelle og ligheder mellem de konflikter, som udgør den politiske og militære kontekst for brugen af selvmordsterrorisme. Det forhindrer dog ikke, at artiklen også vil se på, hvordan konflikterne har påvirket de befolkningsgrupper, hvorfra selvmordsterroristerne er blevet rekrutteret.

Assaf Moghadam skelner mellem den traditionelle lokale brug af selvmordsterrorisme i forbindelse med nationale konflikter, som var fremherskende indtil d. 11. september 2001, og den nyere globale brug af selvmordsterrorisme i forbindelse med al-Qaeda-netværkets globale kamp.² Denne artikel vil benytte samme skelnen og undersøge, om en eventuel grundlæggende forklaring på brugen af selvmordsterrorisme i forbindelse med nationale konflikter også er dækkende for al-Qaeda-netværkets globale kamp. Når det gælder nationale konflikter, vil artiklen sammen-

¹ Jeg fik i 2009 bragt en artikel i tidsskriftet *Kritisk Debat* om samme emne (Kaagaard 2009b). Formuleringer går igen i begge tekster, men artiklen i *Kritisk Debat* er en væsentlig kortere tekst, skrevet på et tidligt tidspunkt i processen.

² Moghadam 2006.

ligne konflikterne i Libanon, hvor den moderne selvmordsterrorisme blev skabt, og i Sri Lanka og Israel/Palæstina, hvor der blev udført mest selvmordsterrorisme indtil 2001. Når det gælder den globale selvmordsterrorisme, vil artiklen tage udgangspunkt i Assaf Moghadams kritik af Robert A. Papes *Occupation thesis*, der ser selvmordsaktioner som et resultat af demokratiske staters besættelse af udøvernes hjemland. Herudover vil fokus være på Irak, der indtil nu er det land, som har været hårdest ramt af selvmordsterrorisme, og på den relativt begrænsede brug af selvmordsterrorisme i vestlige lande, som naturligvis er særlig interessant fra et vestligt synspunkt, og som kan få stor betydning for andre dele af Verden, som det skete efter den 11. september.

Der findes som bekendt ingen alment accepteret definition på terrorisme og dermed heller ikke på selvmordsterrorisme. Selvmordsterrorisme er efter artiklens definition politisk motiveret vold, som har til formål at skabe frygt, som er rettet mod civile, og som medfører, at udøveren velvilligt lader sig dræbe under udførelsen af handlingen. Selvmordsaktioner vil derimod blive benyttet som en samlebetegnelse, der omfatter angreb mod både civile og militære mål. Mange forskere skelner ikke mellem angreb mod civile og militære mål. Enten fordi de bruger en anden terrordefinition,³ eller fordi de benytter samlebetegnelser som *suicide attacks* frem for *suicide terrorism*. Mange udøvere af selvmordsterrorisme skelner heller ikke mellem civile og militære mål, fordi de ud fra forskellige betragtninger opfatter visse civile mål som fuldt ud legitime. I arbejdet med fænomenet selvmordsterrorisme er det derfor ikke altid nemt at skelne mellem selvmordsterrorisme og andre former for selvmordsaktioner. Både libanesiske, tamilske og palæstinensiske udøvere af selvmordsterrorisme var eksempelvis stærkt inspirerede af selvmordsaktionerne mod amerikanske og franske tropper i Libanon i 1983. Disse vellykkede aktioner havde afgørende betydning for, at alle vestlige tropper kort efter blev trukket ud af landet. Resultatet er, at den faglige diskussion må forgå på tværs af forskelle i fokus og definitioner.

SELMORDSTERRORISME I NATIONALE KONFLIKTER

Etniske konflikter

Et af de mest iøjnefaldende fællestræk ved konflikterne i Libanon, Sri Lanka og Israel/Palæstina er, at der er tale om etniske konflikter. I alle tre tilfælde udviklede det sig desuden til etniske borgerkrige. De primære modsætninger er altså ikke ideologiske eller klasse-mæssige. Der kæmpes ganske vist om politiske og økonomiske ressourcer som arbejde, uddannelse, landbrugsjord og politisk repræsentation, men der mobiliseres primært på baggrund af etniske skel. I Sri Lanka er tamiler i konflikt med singalesere, og i Israel/Palæstina er palæstinensere i konflikt med jø-

³ Eksempelvis medregner Robert A. Pape også angreb mod militære mål i sine opgørelser over selvmordsterrorisme (Pape 2005).

diske israelere. I Libanon var situationen mere mudret, men også her var de etniske skillelinjer de vigtigste.

I alle tre tilfælde kæmper de etniske grupper om den politiske og kulturelle kontrol med et bestemt område. I Libanon ønskede kristne ledere at bevare den kristne befolkningsgruppes dominerende position på trods af den demografiske udvikling. I Sri Lanka opgav singalesiske ledere ideen om en multietnisk sekulær stat til fordel for en buddhistisk-singalesisk nationalstat.⁴ I Israel/Palæstina ønskede jødiske ledere at skabe en jødisk nationalstat.

Det er derfor relevant at kaste et nærmere blik på generelle forhold vedrørende etniske grupper og etniske konflikter. Etniske grupper er blevet defineret således: "An ethnic group consists of people whose identity is based on shared traits such as religion, culture, common history, place of residence, and race."⁵

I 1950'erne og 1960'erne troede mange, at tilknytning til etniske grupper i takt med urbanisering, økonomisk udvikling og uddannelse ville blive afløst af tilknytning til stater og stats sammenslutninger – også i udviklingslandene, som det var sket i de industrialiserede lande. Andre var overbevist om, at klassetilhørsforhold uundgåeligt ville manifestere sig som de afgørende.

I 1970'erne var der imidlertid stigende etniske spændinger i Belgien, Nordirland, Canada (Quebec) og Spanien (Baskerlandet). Og flere nye stater i den tredje verden blev ramt af blodige etniske borgerkrige.⁶

En opgørelse foretaget af Harold R. Isaacs i 1975 anslog, at over 10 millioner mennesker havde mistet livet i etniske konflikter siden 2. Verdenskrig⁷, og for mange forskere stod det klart, at etnicitet ikke var et hensygnende fænomen. I 1985 erklærede Donald L. Horowitz, at "Ethnicity has fought and bled and burned its way into public and scholarly consciousness".⁸ Interessen for etnicitet og etniske konflikter steg yderligere efter Sovjetunionens og Jugoslaviens blodige opløsning og folkemordet på tutsierne i Rwanda. Ifølge Gurr var der i 1994 hele 50 aktive etniske konflikter, hvoraf 13 havde kostet over 100.000 menneskeliv.⁹ Også USA's invasion i Irak udløste en etnisk borgerkrig, og i 2004 erklærede Milton J. Esman, at "At the dawn of the twenty-first century groups defined as ethnic have become the principal contestants in violent organized conflict."¹⁰

Men hvilken rolle spiller det etniske tilhørsforhold? Og hvorfor spiller etniske modsætningsforhold så stor en rolle i forbindelse med så mange konflikter? Det første spørgsmål kan ifølge Esman besvares således:

---

⁴ Se Kaagaard 2008.

⁵ Gurr 1994a, 83.

⁶ Gurr 1994a, 78; Horowitz 2000, xv; Phadnis 1979, 330.

⁷ Omtalt i Horowitz 2000, xv.

⁸ Horowitz, 1985, xi.

⁹ Gurr 1994b, 369-374.

¹⁰ Esman 2004, 5.

Ethnic solidarity expresses a profound human need to belong, a source of physical and psychological security, of fictive kinship that expands the boundaries of family relationships to an extended network of individuals that share the same culture and the same historical myths and collective memories. This enables the mortal individual to enhance his precarious self-esteem by identifying with a great and meaningful tradition that will endure into the future after he or she has long departed this world.¹¹

Andre forskere understreger de etniske gruppers ressourcemaksimerende funktion, og heraf følger også etnicitetens betydning for konkurrence og en eventuel begyndende konflikt. Ifølge Horowitz er etniske modsætninger generelt mere konfliktskabende og konfliktforstærkende end klassemodsætninger, fordi der er større mobilitet mellem klasser. Det etniske tilhørsforhold går i arv i endnu højere grad end klassetilhørsforhold. Han citerer i forlængelse heraf Ralf Dahrendorf for, at "The easier it is for the individual to leave his conflict group, the less likely is he to engage his whole personality in group conflict."¹²

De etniske konflikters sprængfarlige karakter skal formentlig forklares med kombinationen af de to nævnte forhold:

1. Mobiliteten mellem etniske grupper er meget lille. Hertil kan man tilføje, at etniske grupper, som lever i samme område eller i tilstødende områder, ofte vil have meget let ved at identificere personers etniske tilhørsforhold.
2. Etniske modsætninger er mere konfliktskabende og konfliktforstærkende end andre modsætninger.

Asymmetriske konflikter

Et andet vigtigt fællestræk for de tre konflikter er, at der er tale om asymmetriske konflikter. I Sri Lanka og Israel/Palæstina gælder det både hvad angår demografisk, politisk og militær styrke. For Israels vedkommende har det været gældende siden statens oprettelse og fordrivelsen af palæstinenserne i 1948-49. I Libanon er alle de etniske grupper i mindretal. De fleste selvmordsaktioner blev udført af shiamuslimske medlemmer af Hizbollah og andre militser. Ifølge Hizbollah kæmpede Libanons muslimer omkring 1983 en asymmetrisk kamp mod en uofficiel alliance bestående af kristne militser, israelske besættelsestropper og vestlige fredsbevarende tropper. Når det gælder om at forklare selvmordsterrorisme og dermed udøvernes motivation, er det af mindre betydning, at andre kan have en anden opfattelse af den libanesiske borgerkrig.

Gradvis radikaliseringsproces

Et tredje vigtigt fællestræk ved konflikterne er, at der var tale om en gradvis radikaliseringsproces, hvor både den stærkeste og den svageste part brugte stadig mere

---

¹¹ Esman 2004, 7.

¹² Horowitz 2000, 90.

voldsomme metoder. Først efter flere års konflikt tog medlemmer af den svageste part selvmordsterrorisme i anvendelse.

Overordnet set har radikaliseringsprocessen for den svageste part haft følgende trin: 1) Fredelig politisk kamp. 2) Væbnet kamp. 3) Terror og andre angreb på civile. 4) Selvmordsaktioner mod militære mål. 5) Selvmordsterrorisme.¹³

I Israel/Palæstina var der to radikaliseringsprocesser. Den første begyndte med iværksættelsen af det zionistiske projekt omkring 1880 og sluttede med Israels sejr i 1949. Den anden begyndte med Seksdageskrigen og Israels erobring af nye områder. Som bekendt endte kun den anden radikaliseringsproces med selvmordsaktioner og selvmordsterrorisme. I den mellemliggende periode udførte palæstinensiske grupper ganske vist guerillaangreb fra baser i Israels nabolande. Men da Gaza og Vestbredden blev besat i 1967, forsøgte den lokale befolkning at opnå resultater ved at vælge moderate lokalpolitikere, som ønskede en to-stats-løsning og kæmpede med fredelige midler. Da disse ledere blev angrebet af jødiske bosættere og afsat af Israel, og da strejker og demonstrationer blev forbudt, kunne en ny radikaliseringsproces begynde.¹⁴

I Libanon er der kun få eksempler på selvmordsterrorisme. Sandsynligvis fordi den amerikanske ambassade, som blev ramt to gange, var et af de eneste civile vestlige mål.

Eksistentiel trussel

De tre konflikters etniske karakter kommer i høj grad til udtryk i voldsanvendelsen og den gensidige radikaliseringsproces. Både israelske og srilankanske sikkerhedsstyrker har i vidt omfang straffet den palæstinensiske og tamilske befolkning kollektivt for de væbnede gruppers angreb. Israelske og singalesiske ledere har ofte omtalt fjenden som slet og ret 'palæstinenserne' og 'tamilerne'. Selv da de dengang blot 30 medlemmer af De Tamilske Tigre (LTTE) i 1983 havde dræbt 13 regerings-soldater, og flere hundreder tilfældige tamiler efterfølgende blev lynchet, hævdede landets ledere, at 'tamilerne' selv var skyld i det. Tankegangen var den samme når israelske og srilankanske soldater foretog straffeaktioner mod civile efter guerilla-gruppernes angreb, eller da forsvarsminister Moshe Arens under Israels invasion af Libanon omtalte landet som ét stort netværk af mordere.¹⁵ Både LTTE og de palæstinensiske grupper begyndte også at se 'singaleserne' og 'jøderne' som kollektivt ansvarlige. I starten angreb de mest bosættere, som bevidst blev brugt som et

¹³ Radikaliseringsprocesserne er beskrevet i mit speciale *Hvorfor selvmordsterrorisme? – En komparativ analyse af baggrunden for selvmordsterrorisme i Libanon, Sri Lanka og Israel*, Aarhus Universitet (Kaagaard 2009a).

¹⁴ De moderate palæstinenserers projekt blev naturligvis også undergravet af, at grupperinger blandt de palæstinensere som blev fordrevet i 1948-49 fortsatte med at udføre guerillaangreb og senere også terroraktioner på den internationale scene.

¹⁵ Wright 1986, 73.

etnisk-demografisk våben. Men senere blev alle andre civile også opfattet som legitime mål.

Både i Israel, Libanon og Sri Lanka udviklede det sig til blodige og langvarige borgerkrige. Titusindvis af civile er blevet dræbt i hver af de tre konflikter – mange under massakrer, terroraktioner eller overlagte bombardementer af boligområder. I hver af de tre konflikter er mere end én million mennesker blevet drevet på flugt, ofte i forbindelse med bevidst etnisk udrensning. I de asymmetriske konflikter har palæstinensere, tamiler og libanesere været hårdest ramt. I Libanon gik det ikke mindst ud over de sydlibanesiske shiaer, som omkring 1982 blev klemte mellem det fremrykkende israelske militærs tæppebombardementer og de kristne styrkers etniske udrensninger midt i landet.

Efter et forsigtigt bud blev 30 % af tamilerne, 60 % af palæstinenserne og 40 % af shiaerne drevet på flugt. Alene i 1948-49 flygtede 750.000 palæstinensere. En del flygtede på eget initiativ fra kampene mellem Israel og nabostaterne. Mange flygtede dog først efter israelske massakrer og bevidst etnisk udrensning.¹⁶ I 1967 blev yderligere 250.000 palæstinensere drevet på flugt. Herunder mange som var flygtet fra andre områder i 1948-9. I 1976 blev 150.000 muslimer fordrevet fra Østbeirut af kristne militser og i 1982 flygtede 2-300.000 shiamuslimer under den israelske invasion af Sydlibanon.¹⁷ I 1995 flygtede næsten alle Jaffna-halvøens 600.000 tamiler fra regeringstroppernes bombardement af det tæt beboede område.¹⁸

For langt de fleste medlemmer af de tre grupper har der været tale om en langvarig, konkret trussel mod deres og familiens liv. Samtidig har der været tale om en konkret og langvarig trussel mod de tre gruppers eksistens som etnisk gruppe med tilknytning til et bestemt geografisk område.

Kollektive straffe og repressalier mod tilfældige medlemmer af en etnisk gruppe gør det umuligt at forholde sig neutralt, selv for dem der i første omgang ikke ønsker at støtte en væbnet kamp. I etniske borgerkrige er man enten ven eller fjende. I en sådan situation er ingen i sikkerhed. Når landsbyer kan blive udsat for massakrer, eller når overlegne styrker bombarderer boligområder, er alle i livsfare. LTTE, Hamas og måske også Hizbollah har bevidst profiteret på denne situation. Grusomme, provokerende terrorangreb på skolebørn, busser, restauranter og helligdomme har udløst nye regeringsangreb på de befolkningsgrupper, som organisationerne hævder at beskytte. Resultatet har været en negativ spiral af gensidige angreb på de involverede etniske gruppers civilbefolkning. Den eneste mulighed for at sejre definitivt er etnisk udrensning af modparten. Styrke opnås gennem demografisk kontrol, og civile er dermed også en trussel. Sådan synes tankegangen i hvert fald at være for både udøverne af selvmordsterrorisme og deres fjender.

¹⁶ Se f.eks. Morris 2004; Masalha 1992; Pappé 1992; Pappé 2006; Rogan (m.fl.) 2001.

¹⁷ Se f.eks. Cobban 1985; Picard 1996; Sachar 1987.

¹⁸ Bose 2007, 38; Kaagaard 2008, 70.

Det paradoksale selvmord

Der er ikke noget overraskende i, at medlemmer af etniske grupper forsøger at forsvare sig, når de oplever, at både gruppens og deres individuelle eksistens er i fare. Til gengæld virker det paradoksalt og irrationelt, at personer, som er bange for at blive dræbt, vælger at begå selvmord.

Ifølge den amerikanske psykolog og antropolog George A. De Vos er etnisk identitet udtryk for en subjektiv, emotionel og til tider irrationel følelse af tilknytning. Samtidig hævder han, at individ og gruppe på et identitetsmæssigt plan kan smelte sammen, så en trussel mod gruppens eksistens opleves som en trussel mod individets eksistens. Hermed er De Vos ganske enig med Milton J. Esmans tidligere citerede syn på betydningen af det etniske tilhørsforhold.

Ethnicity, therefore, is in its narrowest sense a feeling of continuity with the past, a feeling that is maintained as an essential part of one's self-definition. Ethnicity is also intimately related to the individual need for collective continuity. The individual senses to some degree a threat to his own survival if his group or lineage is threatened with extinction. Ethnicity, therefore, includes a sense of personal survival in the historical continuity of the group.¹⁹

Ikke mindst for personer, som tilhører en meget individualistisk, vestlig kultur, forekommer det måske stadig uforståeligt, at selvmordsterrorisme, som per definition inkluderer selvmord, skulle være udløst af frygt for gruppens eller egen eksistens. Ifølge den amerikanske professor i psykiatri Irvin D. Yalom kan dødsangst imidlertid godt medføre selvmord i almindelighed:

Hvor paradoksalt det end virker, at nogen skulle begå selvmord på grund af dødsangst, er det ikke ualmindeligt [...] Tanken om at begå selvmord dulmer noget af rædslen. Det er en aktiv handling; den giver en vis magt over det, i hvis magt man er. Dertil kommer, som Charles Wahl har fremført, at mange selvmordere har en magisk opfattelse af døden og betragter den som midlertidig og reversibel. Et menneske, der begår selvmord for at vise sin fjendtlighed mod andre eller vække deres skyldfølelse, forestiller sig måske, at bevidstheden lever videre, således at han eller hun vil kunne nyde frugten af sin død.²⁰

Foreløbig konklusion

Bedømt ud fra de tre eksempler er selvmordsterrorisme et våben, som benyttes af den svage part i blodige, langvarige og asymmetriske etniske konflikter. Hvor angreb på civile hverken er utilsigtede eller valgt af bekvemmelighed, men derimod er udtryk for, at den stadig mere voldsomme kamp handler om demografi, om etniske gruppers kontrol med territorium, og hvor den svageste gruppes eksistens er i

¹⁹ De Vos (m.fl.) 1982, 17.

²⁰ Yalom 1998, 134f.

fare. Individet vil ikke nødvendigvis skelne mellem trusler mod gruppens eksistens og trusler mod sin egen eksistens. Selv om det er paradoksalt, kan selvmord være et led i kampen for overlevelse.

Sekundære faktorer

Disse forhold synes umiddelbart også at være gældende for konflikterne i Tyrkiet (Kurdistan), Rusland (Tjetjenien) og Indien (Kashmir) – konflikter, hvor den svageste part i langvarige, blodige og asymmetriske etniske konflikter også har benyttet selvmordsterrorisme.

Til gengæld er der ikke blevet benyttet selvmordsterrorisme i forbindelse med de etniske konflikter i Bosnien, Rwanda, Sudan og Kosovo. Det kan dog diskuteres om konflikterne i Bosnien og Rwanda set over en længere periode var asymmetriske. Men hvis drivkræften bag selvmordsterrorisme er frygten for udslettelse, så er der tilsyneladende yderligere forhold, som har afgørende betydning for, om selvmordsterrorisme tages i anvendelse:

- a) Et forhold, som ser ud til at have afgørende betydning, er forbundet til det, som Charles Wahl kalder selvmorderes magiske opfattelse af døden (se Yalom-citater ovenfor). Både LTTE, Hizbollah og Hamas har aktivt promoveret martyrdyrkelse og forestillinger om forskellige former for genopstandelse og belønninger efter udførelsen af selvmordsaktioner. Hamas og Hizbollah har lovet unge mænd adgang til 72 jomfruer, og både mænd og kvinder er blevet lovet, at de også kunne sikre familiemedlemmers adgang til paradiset. LTTE har skabt sin egen ideologi med mange religiøse træk. Ifølge denne bliver martyrerne ikke begravet, men derimod plantet som frø, der vil genopstå, når tamilerne får en stat.²¹ Hermed underbygger organisationerne de potentielle selvmordsterroristers magiske opfattelse af døden som noget midlertidigt og reversibelt. Fraværet af selvmordsterrorisme i forbindelse med en konflikt kan derfor skyldes fraværet af organisationer, som promoverer martyrdyrkelse og forestillinger om hinsides belønning til martyrerne. Alle organisationer som har benyttet selvmordsaktioner er samtidig eksponenter for omfattende martyrdyrkelse. Der er altså tale om et fjerde fællestræk, som samtidig er det, der sjældnest gælder for konflikter, som ikke har medført selvmordsaktioner.

Det vil dog være en fejlslutning at tro, at selvmordsterrorismen primært er resultatet af denne religiøse og semireligiøse påvirkning. Derimod ser martyrdyrkelsen blandt tamiler, palæstinensere og libanesiske shiamuslimer ud til at være resultatet af den samme etniske eksistenskamp og den samme radikaliseringssproces, som senere, med martyrdyrkelsens hjælp, medfører selvmordsterrorisme. I 1960'erne, 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne var både ta-

²¹ Schalk 1997, 66; Roberts 2005, 493-514.

miler, palæstinensere og shiamuslimer langt mere påvirkede af europæiske forestillinger om nationalisme og socialistisk befrielsesideologi. Det samme var de største organisationer, som repræsenterede de tre grupper. Men efter at de tre konflikter havde udviklet sig til borgerkrige, erobrede islamistiske grupper som Hamas og Hizbollah markedsandele fra sekulære organisationer som Fatah, PFLP og Amal. Samtidig blev de sekulære organisationer stadig mere påvirkede af islamistisk tankegang og terminologi. På samme vis var LTTE frem til slutningen af 1980'erne primært påvirket af marxistisk ideologi.

- b) Ifølge Robert A. Pape, er moderne selvmordsaktioner altid direkte eller indirekte rettet mod demokratiske stater.²² Det forekommer logisk i forhold til den foreløbige konklusion. Hvis modpartens ledere er demokratisk valgte, understreger det indtrykket af, at hele den dominerende etniske gruppe er ansvarlig for regeringens og hærens handlinger. Dette må være baggrunden for, at antallet af terroraktioner ifølge Mia Bloom steg, efter at hårdhændede ledere som Sharon, Putin og Kumaratunga var blevet genvalgt.²³ Samtidig er et udemokratisk regime ikke i samme grad afhængig af folkets opbakning, og dermed mindskes organisationernes eventuelle håb om at terrorisere en befolkning til indrømmelser.

Der var hverken demokrati i Bosnien, Rwanda eller Sudan under borgerkrigene, men det var der til dels i Kosovo (Serbien). Måske skal fraværet af selvmordsterrorisme her forklares med den relativt korte borgerkrigsperiode og den udenlandske intervention.

Mange selvmordsaktioner har dog kun indirekte været rettet mod demokratiske stater, og som Mia Bloom har påpeget, kan det diskuteres, om eksempelvis Sri Lanka og Rusland reelt var demokratier, da de første aktioner blev udført.

GLOBAL SELVMORDSTERRORISME OG "HOME GROWN"-TERRORISTER

Kamp mod besættelse?

Ifølge Robert A. Pape har selvmordsaktioner det fælles strategiske mål "to compel modern democracies to withdraw forces from territory that the terrorists consider to be their homeland."²⁴ Denne *occupation thesis* er blevet kritiseret af Assaf Moghadam, som hævder at selvmordsaktioner i dag primært udføres for at fremme al-Qaeda's og andre muslimske gruppers religiøse mission.

Ifølge Moghadam overser Pape "the fundamentally religious long-term mission of the group – to wage a cosmic struggle against an unholy alliance of Christians and Jews, which prevents the entity from establishing an Islamic caliphate."²⁵ Des-

²² Pape 2005, 4.

²³ Bloom 2005, 184.

²⁴ Pape 2005, 4.

²⁵ Moghadam 2006, 716.

uden mener Moghadam, at "Pape overstretches his argument that occupation is at the root of suicide terrorism", og at "Al Qaeda – or rather, the global jihad movement, as it is more aptly described – simply does not fit Pape's pattern."²⁶

Når en muslimsk gruppe kæmper mod en alliance af kristne og jøder, er der åbenlyst tale om en etnisk konflikt og dermed god overensstemmelse med artiklens foreløbige konklusioner. Men spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om besættelse, er vigtigt, fordi en eller anden form for besættelse, invasion eller kontrol med et område er en nødvendig forudsætning for, at en etnisk gruppe kan true en anden gruppes eksistens gennem fx massakrer, etniske udrensninger og bosættelser. Moghadam medgiver, at al-Qaedas erklærede mål er at befri Den Arabiske Halvø og andre muslimske områder fra besættelse. Men han mener, at det er et påskud for det reelle, religiøse projekt. Til fordel for denne påstand bruger han blandt andet følgende argumenter:

- Mange af al-Qaeda og de øvrige muslimske gruppers selvmordsangreb foretages i lande uden besættelse og uden vestlige tropper.
- I lande med besættelse er det ofte ikke besættterne, som angribes.
- Langt de fleste selvmordsangreb i besatte lande udføres af udlændinge, som altså ikke er under besættelse.²⁷

Moghadam fremhæver, at al-Qaeda og andre jihadiers dagsorden er international. Men det er ikke nødvendigvis korrekt, når han heraf konkluderer, at deres kamp ikke er tæt knyttet til befrielsen af et bestemt område. Moghadam overser, at mange muslimer ikke føler nogen stærk tilknytning til de nuværende statsdannelser med muslimsk flertal. De fleste af disse stater er mindre end 70 år gamle, og grænserne er ofte trukket af vestlige kolonimagter og mandatbestyrere. For en del indbyggere er den primære etniske tilknytning, at de er fx marokkanere eller jordanere. Andre føler sig mere knyttet til stammen eller det at være muslim eller arabisk-muslimsk. Men det vigtigste i denne sammenhæng er, at al-Qaeda og tilhængerne ønsker at genskabe én samlet muslimsk stat og befri denne fra vestligt overherredømme. For al-Qaeda og tilhængerne er det altså ikke afgørende, om USA har tropper i Saudi-Arabien eller Bahrain, Iran eller Irak, Marokko eller Afghanistan. For al-Qaeda er en jordaner, som kæmper i Irak, eller en saudiaraber, som kæmper i Afghanistan, heller ikke udlændinge. Det er helt parallelt til europæiske ledes udtalelser om, at angrebene den 11. september også var et angreb på Europa, og efterfølgende sendte også europæiske stater tropper til Afghanistan og Irak. Islamisterne er altså ikke alene om at mene, at et angreb på en etnisk gruppe i ét land også kan opfattes som en konkret trussel mod den samme etniske gruppe i et andet land. De er heller ikke ene om at se en række konflikter i muslimske stater som led i en overordnet konflikt.

---

²⁶ Ibid., 721.

²⁷ Ibid., 719f.

Som Moghadam selv fremhæver, ønsker al-Qaeda og andre islamister at skabe et islamisk kalifat. Her viderefører islamisterne i høj grad Det Muslimske Broderskabs verdenssyn. Konflikten mellem Vesten og den muslimske verden (altså én overordnet etnisk konflikt) ses i et langt tidsperspektiv fra Poitiers og Reconquistaen over korstogene til koloniseringen af muslimske områder og opbrydningen af det sidste muslimske storrige efter 1. Verdenskrig.

Når verden anskues gennem denne politiske analyses optik, står det klart, at der er tale om en meget langvarig og ekstremt blodig konflikt. Eksempelvis blev over en million algeriere dræbt af franske tropper under uafhængighedskrigen, og ca. én million afghanere dræbt af sovjetiske styrker i 1980'erne.²⁸ Israels oprettelse og de deraf følgende blodige krige og ydmygende nederlag til arabisk-muslimske styrker ses også som et led i denne konflikt.

Al-Qaeda og andre islamister er også meget bevidste om vestlige staters samarbejde med regimer i den muslimske verden som eksempelvis Saudi-Arabien, Bahrain, Kuwait, Egypten, Algeriet, Marokko, Iran under shahen og Irak i 1980'erne. Denne bevidsthed skyldes ikke blot våbensalg og anden støtte til disse regimer, men også at de med vestlig accept, og til tider også direkte støtte, har undertrykt både fredelige og væbnede islamistiske bevægelser med ekstremt hårde midler. Eksempelvis blev ca. 160.000 mennesker dræbt, efter at militæret tog magten i Algeriet, da det islamistiske FIS havde vundet første valgrunde, og i det meste af Mellemøsten er mistanken om, at man tilhører en islamistisk organisation nok til, at man risikerer fængsling og tortur.

Shahen i Iran fik massiv støtte fra vestlige stater, som havde interesser i landets olieindustri. Samtidig blev oppositionen og herunder også islamisterne udsat for massiv undertrykkelse. Efter islamisternes erobring af magten blev Iran angrebet af Irak med vestlig støtte og vestlige våben. Den langvarige krig kostede mindst 500.000 mennesker livet.

Endelig spiller vestlige staters invasioner i Afghanistan og Irak også en stor og velkendt rolle i islamisternes verdensbillede og argumentation. Kampen mod vestligt støttede regimer og kampen mod konkret vestlig besættelse er derfor begge led i en overordnet kamp mod vestligt overherredømme. På samme vis har LTTE udført selvmordsaktioner rettet mod tamilske ledere, som samarbejdede med regeringen, og som LTTE opfattede som forrædere. Det ændrer ikke ved, at der er tale om en etnisk konflikt.

Alt i alt bygger Moghadams afvisning af Papes *occupation thesis* på et meget firkantet og vestligt orienteret syn på emnet. Man kan være helt eller delvist uenig med al-Qaedas syn på forholdet mellem den muslimske verden og Vesten, men det er nu engang al-Qaeda-medlemmernes egne opfattelser og følelser, som motiverer dem – på samme måde som LTTE, Hamas og andre er motiveret af deres virkelig-

---

²⁸ Den Kolde Krig opfattes af islamister som et internt opgør blandt europæiske eller kristent-ateistiske magter.

hedsopfattelse. Al-Qaedas verdenssyn behøver ikke at være den objektive sandhed for at kunne motivere medlemmerne til eksempelvis selvmordsterrorisme. Men hvis der ikke var elementer af sandhed i LTTE's, Hamas', Hizbollahs og al-Qaedas verdenssyn ville de næppe få opbakning i nævneværdigt omfang. Al-Qaeda-netværket bygger trods alt på det netværk af islamister, som kæmpede mod Sovjets meget håndgribelige besættelse af Afghanistan.²⁹ Og antallet af selvmordsaktioner udført af islamister steg (som Moghadam selv påpeger) eksplosivt efter vestlige troppers besættelse af Afghanistan og Irak.

I forhold til resultatet af artiklens analyse er det væsentligste, at al-Qaeda og andre islamister oplever, at de kæmper en langvarig, blodig, etnisk (religiøs) og asymmetrisk kamp mod vestlig besættelse og undertrykkelse. Denne oplevelse bygger på en lang række konkrete eksempler på krig, borgerkrig, massakrer, flygtningestrømme, besættelse og undertrykkelse, som har ramt millioner af familier i Mellemøsten og andre dele af den muslimske verden. Ikke alle muslimer ser disse hændelser som led i en overordnet konflikt mellem det kristne Vesten og den muslimske verden, men det er heller ikke alle muslimer, som udøver selvmordsterrorisme eller støtter brugen heraf.

Home grown terrorister

I vestlige lande har der været en særlig interesse for såkaldt *home grown* islami-stiske terrorister – terrorister, der trods opvækst i vestlige lande udfører terroraktioner i vestlige lande eller mod vestlige mål i muslimske lande. Disse terrorister har i en lang række tilfælde givet offentlige forklaringer på deres handlinger. Shehzad Tanweer var en af de fire unge, muslimske selvmordsterrorister fra Leeds, som den 7. juli 2005 sprængte sig selv i luften i London. I en afskedsvideo fortalte han, at vantro briter fortjente at blive angrebet, fordi de havde stemt på en regering som "continues to oppress our mothers, children, brothers and sisters in Palestine, Afghanistan, Iraq and Chechnya", og hævdede desuden, at angrebene ville fortsætte "until you pull your forces out of Afghanistan and Iraq".³⁰ Forklaringen er ganske typisk og helt i overensstemmelse med islamisternes politiske analyse. Det forekommer mange vesterlændinge usandsynligt, at en så upersonlig oplevelse af blodig undertrykkelse skulle kunne motivere så ekstrem en handling. Man bør dog huske på, at også danske soldater melder sig til tjeneste i Afghanistan på et lige så abstrakt grundlag.

Men kombinationen af selvmord og bevidst drab på civile er en mere ekstrem handling end krigstjeneste. Ifølge den foreløbige konklusion er selvmordsterrorisme kun muligt, når udøveren oplever eksistentiel trussel, og spørgsmålet er, om *home grown*-terrorister gør det.

²⁹ Se f.eks. Andersen (m.fl.) 2005, 193-198.

³⁰ The Guardian 7. juli 2006 (internetartikel).

Som nævnt ovenfor mener De Vos, at individet kan opleve trusler mod gruppens eksistens som trusler mod individets egen eksistens, og gruppens overlevelse som egen overlevelse. Denne mekanisme kan meget vel være stærkest hos nogle anden- og tredjegerationsindvandrere i Vesten. En del af disse befinder sig i et rodløst ingenmandsland. Tidligere generationers identitetsmæssige holdepunkter kan ikke overføres til et moderne liv i Vesten. Det får nogle til at søge tilbage til noget traditionelt, som dog må omformes til den nye situation. Obeyesekere har formuleret fænomenet således:

It is my view that when an individual's commitment to his other identities have weakened, his commitment to his ethnic identity will be enhanced [...] With the dissolution of these other identities the ethnic identity, often revitalized and refashioned to suit the changed social conditions, helps to give a sense of meaning and coherence to the individual's identity.³¹

Dermed kan truslen mod både individ og etnisk gruppe føles stærkere for en muslim i Vesten end for en muslim i Irak, og også Moghadam mener, at "... it is precisely their alienation from their host society that explains part of their motivation to explode themselves along with innocent civilians".³² Takket være islamistiske hjemmesiders konstante udpensling af overgreb mod muslimer vil en del islamister desuden opleve truslen som lige så nærværende, som mange vesterlændinge gjorde efter den massive dækning af angrebet den 11. september.

Det er naturligvis ikke kun muslimer i Vesten, som har identitetsmæssige kriser og oplever, at identitetsmæssige holdepunkter for tidligere generationer nedbrydes. Mange muslimske stater som eksempelvis Saudi-Arabien gennemgår økonomisk og social udvikling i et ekstremt hastigt tempo. Det har store konsekvenser og vil for en del medføre en rodløshed som den, mange muslimer i Vesten oplever. Ikke mindst for dem, der lever et meget moderne og vestligt påvirket liv. I 2007 offentliggjorde forskere fra West Point en rapport med oplysninger om 606 udenlandske al-Qaeda-frivillige i Irak. Oplysningerne kom fra al-Qaedas egne registreringer. Langt de fleste var mænd i midten af 20'erne, næsten halvdelen var studerende, og 41 % var fra Saudi-Arabien.³³

Hybriden Irak

Irak er det land, hvor der er blevet udført flest selvmordsaktioner. Alene i 2005 blev der udført 460 selvmordsaktioner,³⁴ hvilket er flere end det totale antal selvmordsaktioner udført i Libanon, Sri Lanka og Israel/Palæstina. Invasionen af Irak

³¹ Obeyesekere i De Vos 1982, 256.

³² Moghadam 2006, 721.

³³ West Point: Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq (www.ctc.usma.edu), 1-20.

³⁴ Scott Atran 2006, 127-131.

medførte et magttomrum, som udløste en etnisk borgerkrig. Denne hærgede især etnisk blandede områder som Baghdad og stilnede først af, da etniske udrensninger havde forvandlet blandede områder til etnisk "rene" områder. I forbindelse med denne borgerkrig udførte irakiske sunnimuslimer og shiamuslimer en lang række selvmordsaktioner mod modparten. Sideløbende med denne borgerkrig ud-kæmpede irakere og muslimer fra andre lande en guerillakrig mod de vestlige besættelsestropper. I forbindelse hermed blev der udført en lang række selvmordsaktioner mod besættelsesstyrkerne, men også mod det, man opfattede som irakiske forrædere. Det gjaldt især shiamuslimer, som i stort tal meldte sig til det nye irakiske militær og politi.

Irak er altså en hybrid, som både er et eksempel på den mere traditionelle brug af selvmordsterrorisme i forbindelse med nationale konflikter og en arena for selvmordsterrorisme i forbindelse med den globale Jihad mod Vesten.

Irak er en multietnisk stat med en lang tradition for blodige konflikter mellem de forskellige grupper – eksempelvis det sunni-dominerede Saddam Hussein-styres etniske udrensninger af kurdere og blodige nedkæmpelse af shiamuslimske opstande. Og i 1991 havde Irak kæmpet mod styrker under amerikansk ledelse. Alligevel er det påfaldende, at sunnier allerede under selve invasionen i 2003 udførte de første selvmordsangreb på besættelsesmagten. Det understreger, at grupper af muslimer relativt hurtigt kan koble sig på den internationale jihads ideologiske, organisatoriske og tekniske setup omkring selvmordsterrorisme. Det afkorter tilsyneladende radikaliseringsprocessen og giver de nødvendige ideologiske forudsætninger. Heri ligger formentlig en stor del af forklaringen på, at muslimske grupper står bag så mange selvmordsaktioner i de senere år. Men det ændrer ikke ved, at konflikterne skal have den i denne artikel beskrevne karakter, for at selvmordsaktioner benyttes.

Når forskere som Moghadam og Scott Atran³⁵ beskriver nutidens selvmordsterrorisme som et resultat af islamistiske gruppers offensive kamp for religiøse mål, så er der tale om en historieløs forklaring, som ikke tager højde for den politiske kontekst og helt fritager vestlige magter for ansvar. Samtidig overser de, at religiøs fanatisme først optræder i senere faser af de konflikter, som har affødt selvmordsterrorisme, og de mangler helt at forklare LTTE's brug af selvmordsterrorisme.

Pape og Bloom har en bedre forståelse for, at organisationer som LTTE, Hamas og Hizbollah ikke er opstået ud af den blå luft, og at deres brutalitet og fanatisme er resultatet af radikaliseringsprocesser, som har efterladt undertrykte befolkningsgrupper med få alternativer. Samtidig er de opmærksomme på, at religiøse/etniske modsætninger gør det lettere at dæmonisere modparten og forøger risikoen for selvmordsterrorisme. I deres iver efter at modbevise populære forestillinger om, at selvmordsterrorisme forårsages af religiøs fanatisme, overser de, at martyrdyr-

---

³⁵ Se eksempelvis Atran 2006, 127-131.

kelse af religiøs karakter er en nødvendig forudsætning for, at individer vil udføre selvmordsterrorisme. For Papes vedkommende skyldes det, at han overser, at organisationer som LTTE og Fatah ikke længere var sekulære, da de tog selvmordsterrorismen i anvendelse. Hermed overser han også etnicitetens afgørende betydning.

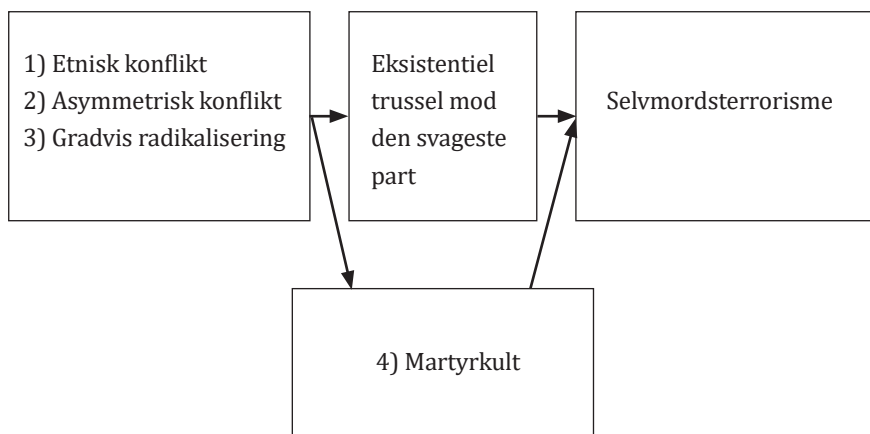
KONKLUSION

Som det fremgår, er der altså en række afgørende fællestræk for konflikter hvori selvmordsterrorisme anvendes – uanset om det gælder nationale konflikter eller al-Qaeda-netværkets globale kamp (se modellen nedenfor). Selvmordsterrorisme benyttes af den svage part i asymmetriske etniske konflikter. Konflikten kan handle om meget andet end etnicitet, men konfliktens parter er primært organiseret ud fra etniske skillelinjer. Brugen af selvmordsterrorisme er kulminationen på en radikaliseringsproces, hvor konfliktens parter bruger stadig voldsommere metoder. Denne radikaliseringsproces strækker sig typisk over flere år. Inden selvmordsterrorismen tages i anvendelse, har den nået et niveau, hvor de civile gøres til ofre i et omfang, som får medlemmer af konfliktens svageste part til at frygte for både gruppens og deres egen eksistens. Når selvmordsterrorismen tages i anvendelse, kæmper to eller flere etniske grupper om kontrollen med geografiske områder. Hermed bliver demografi et afgørende element, og resultatet er etnisk bosættelsespolitik, etniske udrensninger og/eller massakrer på civile. Det afgørende er imidlertid ikke det objektive omfang af truslen mod den etniske gruppe, men derimod omfanget af medlemmernes oplevelse af eksistentiel trussel.

Det etniske tilhørsforhold udgør et vigtigt identitetsmæssigt holdepunkt for en stor del af verdens befolkning – et holdepunkt, som giver sikkerhed. Men når gruppen trues af udslættelse som etnisk gruppe med tilknytning til et geografisk område, forstærkes den personlige frygt. Denne frygt kan paradoksalt nok føre til ikke blot modangreb, men også selvmord. Dog kun hvis den truede etniske gruppes væbnede organisationer med martyrkult og løfter om hinsides belønning bidrager til forestillinger om døden som reversibel.

De grundlæggende mekanismer er de samme, når selvmordsterrorisme udøves af personer i eksempelvis Sri Lanka og Israel/Palæstina, som oplever den etniske trussel på nært hold, og når selvmordsterrorisme udøves af personer, som oplever truslen på afstand via moderne kommunikationsmidler. Det afgørende er oplevelsen af eksistentiel trussel. For dem, som oplever truslen på afstand, vil rodløshed og identitetsmæssige kriser ofte udgøre et bidrag til oplevelsen af eksistentiel trussel, som er nødvendigt for udførelsen af så ekstrem en handling som selvmordsterrorisme.

SELMORDSTERRORISME

De tre første fællestræk ved konflikter, hvorunder selvmordsterrorisme er blevet anvendt, medfører, at den svageste part oplever eksistentiel trussel. Dette er drivkraften bag selvmordsterrorisme. Sammen med det fjerde fællestræk, martyrkult, vil de nødvendige forudsætninger for selvmordsterrorisme være til stede.

For *home grown* terrorister og andre, som oplever den eksistentielle trussel på afstand, vil rodløshed og identitetsmæssige kriser bidrage til oplevelsen af eksistentiel trussel.

Litteraturliste

- Andersen, Lars Erslev and Lars Aagaard 2005, *In the Name of God – The Afghan Connection and the US War against Terrorism*. Odense: University of Southern Denmark Press.
- Atran, Scott 2006, 'The Moral Logic and Growth of Suicide Terrorism', *The Washington Quarterly*, Vol. 29, No. 2, 127-131.
- Bloom, Mia 2005, *Dying to Kill – The Allure of Suicide Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Bose, Sumantra 2007, *Contested Lands*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cobban, Helena 1985, *The Making of Modern Lebanon*. London: Hutchinson Press.
- De Vos, George and Lola Romanucci-Ross (red.) 1982, *Ethnic Identity – Cultural Continuities and Change*. Chicago: University of Chicago Press.
- Esman, Milton J. 2004, *An Introduction to Ethnic Conflict*. Cambridge, MA: Polity Press.
- Gurr, Ted Robert and Barbara Harff 1994, *Ethnic Conflict in World Politics*. Boulder: Westview Press.
- Gurr, Ted Robert 1994b, 'Peoples Against States: Ethnopolitical Conflict and the Changing World System', *International Studies Quarterly*, Vol. 38., No. 3 (sept., 1994), 347-377.
- Horowitz, Donald L. 1985, *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Horowitz, Donald L. 2000, *Ethnic Groups in Conflict*. Second Edition. Berkeley: University of California Press.
- Kaagaard, Mikkel W. 2008, *Sri Lanka – Fra selvstændighed til selvmordsterrorisme*. Århus: Turbiforlaget.
- Kaagaard, Mikkel W. 2009a, *Hvorfor selvmordsterrorisme? – En komparativ analyse af baggrunden for selvmordsterrorisme i Libanon, Sri Lanka og Israel*. Speciale, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet.

- Kaagaard, Mikkel W. 2009b, "Selvmordsterrorisme – Undertrykkelsens spejl", *Kritisk Debat*, November 2009.
- Masalha, Nur 1992, *Expulsion of the Palestinians*. Washington DC: Institute for Palestine Studies.
- Moghadam, Assaf 2006, 'Suicide Terrorism, Occupation, and the Globalization of Martyrdom: A Critique of "Dying to Win"', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 29, Issue 8, 707-729.
- Morris, Benny 2004, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Obeyesekere, Gananath 1982, 'Sinhala-Buddhist Identity in Ceylon.' I: George de Vos and Lola Ross (eds) *Ethnic Identity – Cultural Continuities and Change*. Chicago: University of Chicago Press, 229-58.
- Pape, Robert A. 2005, *Dying to Win – The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. New York: Random House.
- Pappe, Ilan 1992, *The Making of the Arab-Israeli Conflict, 1947-51*. London: IB Tauris Press.
- Pappe, Ilan 2006, *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld Publications, Ltd.
- Phadnis, Urmila 1979, 'Ethnicity and Nation-Building in South Asia, A Case Study of Sri Lanka.', *Indian Quarterly*, Vol. 35, No. 3 (July-Sept.), 329-350.
- Picard, Elizabeth 1996, *Lebanon – A Shattered Country*. Teaneck, NJ: Holmes and Meier Press.
- Roberts, Michael 2005, "Tamil Tiger "Martyrs": Regenerating Devine Potency?", *Studies in Conflict & Terrorism*, 28:6, 493-514.
- Rogan, Eugene, Avi Shlaim (red.) 2001, *The War for Palestine*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sachar, Howard M. 1987, *A History of Israel – From the Aftermath of the Yom Kippur War*. Oxford: Oxford University Press.
- Schalk, Peter 1997, 'Resistance and Martyrdom in the Process of State Formation of Tamililam' i: Joyce Pettigrew (red.) 1997, *Martyrdom and Political Resistance*. Amsterdam: VU University Press, 61-84.
- West Point 2008, 'A-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq.' Published at www.ctc.usma.edu.
- Wright, Robin 1986, *Sacred Rage – The Crusade of Modern Islam*. London: Andre Deutsch Ltd.
- Yalom, Irvin D. 1980, *Existential Psychotherapy*. New York: Basic Books, Inc.

MIKKEL W. KAAGAARD
ER CAND.MAG. I HISTORIE OG SAMFUNDSFAG,
AARHUS UNIVERSITET.

ABSTRACT

Indtil den 11. september 2001 blev selvmordsterrorisme primært anvendt i forbindelse med nationale konflikter i stater som Libanon, Sri Lanka og Israel/Palæstina. Konflikterne har en række fællestræk, som kan bidrage til en bedre forståelse af fænomenet. Der er tale om asymmetriske etniske konflikter og gensidige radikaliseringsprocesser. Samtidig er alle de udøvende organisationer eksponenter for martyrdom. I de senere år er selvmordsterrorisme også blevet brugt i forbindelse med al-Qaeda-netværkets mere globale kamp. Spørgsmålet er, om der kan findes en universel forklaring på selvmordsterrorismen. Etnicitet og oplevelsen af eksistentiel trussel ser ud til at spille centrale og gennemgående roller. Uanset om selvmordsterrorismen benyttes i forbindelse med nationale konflikter eller i forbindelse med al-Qaeda-netværkets globale kamp.